

Dr. sc. Davorin Lapaš¹, redoviti profesor
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

MEĐUREGIONALNE ORGANIZACIJE – SUVREMENI SUDIONICI MEĐUNARODNOPRAVNIH ODNOSA ILI NOVI SUBJEKTI MEĐUNARODNOG PRAVA: IMA LI RAZLIKE?²

UDK: 341. 327

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 20. 01. 2016.

Međuregionalne organizacije, okupljajući u svom članstvu različite teritorijalne jedinice dviju ili više država, pojavile su se posljednjih desetljeća kao novi sudionici međunarodnih odnosa, posebice u Europi. Entiteti poput Europskih grupacija teritorijalne suradnje (u sustavu Europske unije), Grupacija euroregionalne suradnje (u krilu Vijeća Europe), ali i drugih sličnih međuregionalnih organizacija poput Udruženja europskih graničnih regija, Skupštine europskih regija, ili pak euroregija koje nalazimo pod vrlo različitim nazivima („euregije“, „interesne zajednice“, „radne zajednice“ i dr.) svojim sudjelovanjem u međunarodnim odnosima nesumnjivo su našli danas svoje mjesto i u pravnom uređenju tih odnosa. Raznolikost takvih entiteta još je veća pridružimo li im i tzv. hibridne međuregionalne organizacije sastavljene od teritorijalnih jedinica nekih država istodobno sa samim državama u njihovu ravnopravnom članstvu. Takve međuregionalne organizacije kao sudionici pravno uređenih međunarodnih odnosa, približavaju se stjecanju subjektivnih prava i obveza na temelju međunarodnih izvora, tako postupno ostvarujući temeljni element međunarodnog prava – međunarodnu pravnu sposobnost. Svrha ovoga rada jest analizirati mjesto i ulogu tih organizacija u suvremenom međunarodnom pravu, u kontekstu procesa nastanka potencijalno nove vrste međunarodnih subjekata.

Ključne riječi: *međuregionalne organizacije, Europske grupacije teritorijalne suradnje, Grupacije euroregionalne suradnje, subjekti međunarodnog prava*

1. UVOD

Prije više od pola stoljeća, Međunarodni je sud u jednome od svojih, možda i najpoznatijih savjetodavnih mišljenja – u slučaju naknade štete za postradale funkcionare Ujedinjenih naroda u Palestini (tzv. „*Reparation case*“ ili „slučaj Bernadotte“) iznio tvrdnju koja će u narednim desetljećima uvelike odrediti razvoj koncepta međunarodnog prava (međunarodnog prava osobnosti) u doktrini međunarodnog prava. Iako ograničen tek na jedan aspekt pravnog subjektiviteta – pravo na postavljanje odštetnog zahtjeva, kao i na samo

¹ Redoviti profesor na Katedri za međunarodno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i redoviti član Akademije pravnih znanosti Hrvatske.

² Rad je nastao kao rezultat istraživanja autora u okviru Znanstveno-istraživačkog projekta financiranoga od strane Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

jedan konkretan subjekt – Ujedinjene narode, Sud je, premda zasnivajući svoje rezoniranje o njihovu međunarodnopravnom subjektivitetu na danas uvelike anakronim argumentima,³ zaključio: „*The subjects of law in any legal system are not necessarily identical in their nature or in the extent of their rights, and their nature depends upon the needs of the community.*”⁴ Od te tvrdnje kao da više ništa nije bilo isto. Koncept međunarodnopravnog subjektiviteta doživio je svoj gotovo „kopernikanski obrat“: subjekti (međunarodnog) prava prestaju biti (ako su to ikada i bili) proizvod pravne doktrine već naprotiv, ona postaje sredstvom njihova identificiranja, sistemiziranja i razumijevanja, dok istodobno sam pravni subjektivitet postaje pitanje fakticiteta – determiniran za svog pojedinog nositelja dinamičnošću društvenih odnosa čiji je on sudionik. Od tada vrata međunarodnopravnog subjektiviteta otvorila su se ponajprije za druge međuvladine organizacije, u prvom redu specijalizirane ustanove Ujedinjenih naroda, a onda i ostale kojima je već 60-ih godina prošlog stoljeća u međunarodnopravnoj doktrini priznata objektivna pravna osobnost („*objective international personality*”) slična onoj država, i to bez obzira na brojnost ili univerzalnost njihova članstva.⁵ Takvim razvojem izvjesno su međunarodna zajednica, a onda i krug međunarodnopravnih subjekata prestali biti državocentrični, dok je uloga međunarodnopravne doktrine sve više počela nalikovati onoj prirodnih znanosti sadržanoj u opisivanju i analiziranju procesa koji se vođeni vlastitom logikom zbivaju neovisno o njoj. Naime, za razliku od međunarodnopravne doktrine s početka prošlog stoljeća koja je državu vidjela kao jedinog međunarodnopravnog subjekta,⁶ razumijevanje međunarodnopravnog subjektiviteta u radovima brojnih međunarodnopravnih pisaca već sredinom 20. stoljeća više se oslanjalo na postavke opće teorije prava, apstrahirajući pojam pravnog subjektiviteta od pojedine vrste sudionika međunarodnih odnosa te ga definiralo općim elementima – pravnom sposobnošću

³ Sud je, naime, brojnost i reprezentativnost članstva Organizacije pritom uzeo kao ključni argument, ističući: „...[T]he Court’s opinion is that fifty States, representing the vast majority of the members of the international community, had the power, in conformity with international law, to bring into being an entity possessing objective international personality, and not merely personality recognized by them alone, together with capacity to bring international claims.” *Reparation for injuries suffered in the service of the United Nations, Advisory Opinion, I.C.J. Reports, 1949.*, str. 185.

⁴ *Ibid.*, str. 178.

⁵ Vidi: Seyersted, F., *Objective International Personality of Intergovernmental Organizations – Do Their Capacities Really Depend upon Their Constitutions?*, Copenhagen, 1963., str. 100. Slično stajalište nešto kasnije potvrdio je i sam Međunarodni sud, zaključivši: „International organizations are subjects of international law and, as such, are bound by any obligations incumbent upon them under general rules of international law, under their constitutions or under international agreement to which they are parties.” *Interpretation of the Agreement of 25 March 1951 between the WHO and Egypt, Advisory Opinion, I.C.J. Reports, 1980.*, str. 89-90. U tom smislu vidi i: Seyersted, F., *Common Law of International Organizations*, Leiden, Boston, Martinus Nijhoff Publishers, 2008., str. 392-393.

⁶ Tako npr. Liszt, 1902., u svom udžbeniku međunarodnog prava poglavlje o subjektima započinje riječima: „Nur die Staaten sind Subjekte des Völkerrechts: Träger von völkerrechtlichen Rechten und Pflichten“. Liszt, F. von, *Das Völkerrecht – systematisch dargestellt*, Berlin, Verlag von O. Haering, 1902., str. 34. Slično stajalište izrazio je i Stalni sud međunarodne pravde 1927. u slučaju Lotus; vidi: *Case concerning the S.S. „Lotus”, Judgment No. 9, 1927, P.C.I.J. Series A, No. 10*, str. 18. Detaljnije o razvoju koncepta međunarodnopravnog subjektiviteta vidi: Nijman, J. E., *The Concept of International Legal Personality – An Inquiry Into the History and Theory of International Law*, The Hague, T.M.C. Asser Press, 2004., str. 29-84.

(*capacitas iuridica*) kao svojstvom da se bude nositeljem subjektivnih prava i obveza na temelju normi danoga pravnog poretka, pa i djelatnom sposobnošću (*capacitas agendi*) u smislu sposobnosti stvaranja pravnih posljedica neposrednim poduzimanjem vlastitih pravnih radnji.⁷ Na taj je način zapravo međunarodnopravni subjektivitet postao svojstvo ostvarivo svakom unaprijed neodređenom entitetu čije bi faktično sudjelovanje u međunarodnim odnosima postalo dovoljno intenzivno da bi prije ili poslije dobilo svoje pravno uređenje, a on sam iz njega prava i obveze stežući time i nužni element pravne osobnosti – pravnu sposobnost.

Tako, međunarodnopravna doktrina već 80-ih godina prošlog stoljeća prihvaća kao subjekte međunarodnog prava sudionike pravno uređenih međunarodnih odnosa, dakle one čije faktično sudjelovanje u odnosima unutar međunarodne zajednice njezin pravni poredak – međunarodno pravo – više ne može ignorirati.⁸

S druge pak strane, takve teorijske postavke 60-ih godina prošlog stoljeća susreću se s uvelike specifičnim političkim konceptom koji je Europski parlament nazvao „Europom regija“ što će, premda naizgled proturječno „centripetalnim“ međudržavnim integracijskim procesima unutar tadašnjih europskih zajednica, otvoriti vrata međuregionalnoj suradnji na područjima „negdje između“ njihovih država članica. Daljnji razvoj takve suradnje pokazao je, naime, u sljedećim desetljećima iste pravilnosti koje su karakterizirale suradnju između samih država. Bio je to put od povremene, prigodne, prema institucionaliziranoj suradnji. Drugim riječima, isti proces koji je ranije institucionalizacijom suradnje država na međunarodnu scenu doveo međuvladine organizacije, ovdje je rezultirao pojavom specifičnih tvorevina sastavljenih od njihovih regija – tzv. međuregionalnih organizacija. Njihovo sudjelovanje u suvremenim, pravno uređenim međunarodnim odnosima, prvenstveno onima na europskom kontinentu, promatrano kroz prizmu navedenih elemenata međunarodnopravnog subjektiviteta kako ga razumije ne samo klasična međunarodnopravna doktrina, već i opća teorija prava, bit će predmet ovoga rada.

2. MEĐUREGIONALNE ORGANIZACIJE

Tehnološki razvoj, posebice proteklih desetljeća, omogućio je ne samo subjektima privatnog prava različitih država, pa i neposredno pojedincima da izravno ostvaruju suradnju sa srodnim subjektima drugih država s kojima dijele

⁷ U potvrdu navedenoga vidi npr.: Eustathiades, C. Th., „Les sujets du droit international et la responsabilité internationale. Nouvelles tendances“, *RCADI*, sv. 84, 1953.-III, str. 414-415; Capotorti, F., „Cours général de droit international public“, *RCADI*, sv. 248, 1994.-IV, str. 42; Brownlie, I., *Principles of Public International Law*, Oxford, Clarendon Press, 1973., str. 60; Jennings, R., Watts, A. (ur.), *Oppenheim's International Law*, sv. 1, London, Longman, 1995., str. 119-120.

⁸ Usp. npr.: Higgins, R., „Conceptual Thinking About the Individual in International Law“, u: Falk, R., Kratochwil, F., Mendlowitz, S. H. (ur.), *International Law – A Contemporary Perspective*, Boulder, London, Westview Press, 1985., str. 480. Shaw je, međutim, ovdje ipak ponešto suzdržaniji, ističući: „...[I]nternational personality is participation plus some form of community acceptance.“ Shaw, M. N., *International Law*, Cambridge, Cambridge University Press, 2007., str. 177 i 245-246.

iste interese (primjerice u obliku danas iznimno brojnih međunarodnih nevladinih organizacija), već je mogućnost takve neposredne „prekogranične“ suradnje kao i njezine institucionalizacije otvorio i za javnopravne, pa i teritorijalno definirane subjekte pravnih poredaka različitih, često susjednih država. Istodobno s tim procesom, i same su države postale suočene s proliferacijom djelatnosti na koje su u svojoj međusobnoj suradnji bile upućene čime je i unutar njih samih centralizirano odlučivanje o svakome od takvih pitanja postalo zahtjevnije no ikad.

Takav razvoj nužno je vodio, naročito kada se radilo o pitanjima teritorijalno vezanima uz tek neke od regija odnosnih država, ka potrebi njihove izravnije, a time i efikasnije suradnje – one na međuregionalnoj razini. Postupno, kao što smo već spomenuli, takva je suradnja postajala sve složenija rezultirajući nužnošću stvaranja međuregionalnih organa kao začetaka njezine institucionalizacije, vodeći neposredno stvaranju specifičnih, međuvladinim organizacijama donekle sličnih, no ipak bitno različitih tvorevina – međuregionalnih organizacija kao novih sudionika na međunarodnoj sceni. Takve organizacije nastale institucionalizacijom spomenute međuregionalne suradnje razlikovat će se od međuvladinih organizacija ponajprije sastavom i prirodom svoga članstva. Umjesto država ili drugih suverenih subjekata međunarodnog javnog prava (poput npr. drugih međuvladinih organizacija, Svete Stolice, oslobodilačkih pokreta ili pak područja s posebnim međunarodnim položajem), njihovo je članstvo sastavljeno od „regija“ kao različitih upravnih teritorijalnih, uključujući i federalnih jedinica različitih država. Sukladno tomu, a posebice imajući u vidu zajedničku odredbu čl. 5. dviju Bečkih konvencija o pravu međunarodnih ugovora iz 1969. i 1986.,⁹ niti konstitutivni akti takvih međuregionalnih organizacija, imajući za svoje „stranke“ spomenute „poddržavne entitete“ („*sub-state entities*“), neće u međunarodnopravnoj doktrini uživati značaj međunarodnih ugovora poput ustavnih akata međuvladinih organizacija.

Pa ipak, takve međuregionalne organizacije u pravilu će ostvariti priznanje svoje pravne osobnosti u pravnim porecima država čije regije sudjeluju u njihovu članstvu, i to na temelju izričite ili derivirane međunarodne ugovorne obveze odnosnih država.

S druge pak strane, katkad posve suprotno, pa i donekle pravno apsurdno, konstitutivni akti nekih od tih organizacija izrijeком će negirati njihovu pravnu osobnost unatoč činjenici njihova sudjelovanja u pravnim odnosima *iure imperii* sadržaja s nekima od danas općeprihvaćanih subjekata međunarodnog javnog prava poput država ili pak međuvladinih organizacija.

U svakom slučaju, polazeći od ranije spomenutoga razumijevanja (međunarodno)pravnog subjektiviteta kao u osnovi faktične kategorije, našu

⁹ Za tekst Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora iz 1969. vidi: *UNTS*, sv. 1155, 1980., str. 331 et seq. Za tekst Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora između država i međunarodnih organizacija ili između međunarodnih organizacija iz 1986. vidi: *Official Records of the United Nations Conference on the Law of Treaties between States and International Organizations or between International Organizations*, sv. II (United Nations publication, Sales No. E.94.V.5).

ćemo analizu pravne prirode i položaja različitih tipova odnosnih organizacija u kontekstu međunarodnim pravom uređenih odnosa u suvremenoj međunarodnoj zajednici pokušati prikazati polazeći upravo od njihovog stvarnog sudjelovanja u tim odnosima.

2.1. Europske grupacije teritorijalne suradnje (*European Groupings of Territorial Cooperation – EGTCs*) i Grupacije euroregionalne suradnje (*Euroregional Co-operation Groupings – ECGs*)

Za razliku od gotovo neograničenog poimanja državne suverenosti početkom 20. stoljeća, svijet 21. stoljeća suočen je sa značajnim promjenama od kojih su neke uvelike relativizirale „krutost“ državnih granica. Naravno, to nipošto ne znači da je suverenost postala zastarjeli koncept prepušten pravnoj povijesti, no izvjesno se morala prilagoditi svijetu u kojem kretanje novca, ideja, kapitala, rada, ili pak zagađenje okoliša prelaze državne granice.¹⁰

Imajući u vidu proliferaciju i raznolikost suvremenih međunarodnih odnosa i njihovih sudionika, neki su autori došli i do zaključka o pojavi novoga, „postnacionalnog prava“ („*postnational law*”).¹¹ No, čak ako se i priklonimo stajalištima u doktrini koja smatraju da takva shvaćanja idu predaleko,¹² teško da bismo mogli zanemariti snažnu prisutnost transnacionalnog elementa u suvremenim međunarodnim odnosima obilježenima ne samo izravnom suradnjom pojedinaca i uopće privatnih entiteta koja je rezultirala pojavom stotina tisuća međunarodnih nevladinih organizacija širom svijeta, već i uvelike institucionaliziranom suradnjom regija i drugih upravnih teritorijalnih jedinica različitih država u pitanjima od zajedničkog interesa. Institucionalizacija takve suradnje, kao što smo već spomenuli, rezultirala je pojavom još jedne, nove vrste sudionika međunarodnih odnosa – međuregionalnih organizacija. I premda se slični procesi prekogranične suradnje mogu pronaći i na drugim kontinentima,¹³ njihova je kulminacija, a posljedično i institucionalizacija ipak najprisutnija upravo u srcu europskog kontinenta, ili, kako će Vedovato zanimljivo primijetiti: „...[L]à où sont apparues les premières identités nationales“.¹⁴ Tako, kao što smo

¹⁰ Vidi: Pascual, C., Benner, H., „Sovereignty’s Evolution: The Role of Regions – Regional Convergence in a Transnational World”, u: De Lombaerde, Ph., Baert, F., Felício, T. (ur.), *The United Nations and the Regions: Third World Report on Regional Integration*, United Nations University Series on Regionalism, sv. 3, Dordrecht, Heidelberg, Springer, 2012., str. 17.

¹¹ Vidi npr.: Krisch, N., *Beyond Constitutionalism: The Pluralist Structure of Postnational Law*, Oxford, Oxford University Press, 2010., str. 5-14.

¹² Vidi: Shaffer, G., „A Transnational Take on Krisch’s Pluralist Structure of Postnational Law”, *EJIL*, sv. 23, br. 2, 2012., str. 577-579 i 582.

¹³ Vidi: Cornago, N., „On the Normalization of Sub-State Diplomacy“, u: Crikemans, D. (ur.), *Regional Sub-State Diplomacy Today*, Leiden, Boston, Martinus Nijhoff Publishers, 2010., str. 29.

¹⁴ Vedovato, G., „La coopération transfrontalière, les eurégiões et le Conseil de l’Europe”, *Annuaire Européen*, sv. XLIII, 1995., str. 1. Takav fenomen izravne suradnje regija različitih država danas se često naziva „paradiplomacijom“; vidi npr.: Wolff, S., „Paradiplomacy: Scope, Opportunities and Challenges“, *Bologna Center Journal of International Affairs*, sv. 10, 2010., str. 1-13; dostupno na: <http://www.stefanwolff.com/files/Paradiplomacy.pdf> (18. 12. 2015.). Također, odnosni fenomen ponekad se može

već spomenuli, Europski je parlament 1960. prvi put spomenuo pojam „Europe regija“, označivši time početak procesa međuregionalne suradnje u Europi usmjerenog prvenstveno na smanjenje neujednačenosti u razvoju regija različitih europskih država, ali i s ciljem da i samu Europu učini „policentričnom“.¹⁵

Nakon toga, 1985. godine u krilu Vijeća Europe usvojena je Europska povelja o lokalnoj samoupravi.¹⁶ S druge strane, jedan od najznačajnijih međunarodnih dokumenata u ovom kontekstu – Uredba 1082/2006 Europskog parlamenta i Vijeća u svojoj Preambuli ispravno konstatira da porast broja kopnenih i morskih granica unutar Europske zajednice tj. Unije, nastao kao posljedica njezina proširenja, čini neophodnim olakšati i ojačati teritorijalnu suradnju između država članica.¹⁷ Stoga je u svrhu institucionalizacije takve prekogranične suradnje spomenutom uredbom predviđeno osnivanje Europskih grupacija teritorijalne suradnje (European Grouping of Territorial Cooperation – EGTCs). Odnosna Uredba, štoviše, takve grupacije vidi kao novi oblik međunarodnih entiteta – međuregionalne organizacije – predviđajući istodobno njihove zadaće i nadležnosti koje trebaju biti predmet detaljnije regulacije u obliku posebnih konvencija i njihovih statuta, baš kao i njihovi organi, financijske i proračunske odredbe, uključujući i one o njihovoj financijskoj odgovornosti i dr.¹⁸ Uz to, Uredba predviđa mogućnost sudjelovanja u takvim grupacijama i za regije iz trećih država ako njihovo zakonodavstvo ili sporazum s Europskom zajednicom, odnosno danas Unijom to dopušta.¹⁹ Međutim, zanimljivo je primijetiti da Uredba istodobno dopušta takvim pograničnim regionalnim jedinicama sklapanje prekograničnih konvencija međusobno, u svrhu ustanovljenja različitih tijela za prekograničnu suradnju, pa i bez obzira na to je li takva mogućnost prethodno bila predviđena u pravnim porecima njihovih država.²⁰

naći i pod nazivima „mikrodiplomacije“ („*micro-diplomacy*“) ili „višeslojne diplomacije“ („*multilayered diplomacy*“). Tako, Cornago definira navedeni fenomen kao „(...) sub-state governments' involvement in international relations, through the establishment of formal and informal contacts, either permanent or ad hoc, with foreign public or private entities, with the aim to promote socio-economic, cultural or political issues, as well as any other foreign dimension of their own constitutional competences“. Cornago, *op. cit.*, (bilj. 11), str. 13.

¹⁵ Detaljnije o takvim procesima, posebice kroz Programe INTERREG I, II i III vidi: Garcia-Duran, Huet, P., „Vers l'Europe des eurorégions? L'objectif de 'cohésion territoriale'“, *Revue du Marché commun et de l'Union européenne*, br. 491, septembre 2005, str. 499-502. Također, o Programu INTERREG IV C vidi: <http://www.interreg4c.eu/> (11. 12. 2015.).

¹⁶ European Charter of Local Self-Government, signed in Strasbourg on 15 October 1985; *ETS*, br. 122. Kao osnovni cilj Povelja u svom čl. 3., st. 1. ističe: „...to enhance the right and the ability of local authorities, within the limits of the law, to regulate and manage a substantial share of public affairs under their own responsibility and in the interests of the local population“.

¹⁷ Vidi: Regulation 1082/2006 of the European Parliament and the Council of 5 July 2006 on a European grouping of territorial cooperation (EGTC); para. 3; *Official Journal of the European Union*, L210 of 31 July 2006.

¹⁸ *Ibid.*, para. 10 i 14.

¹⁹ *Ibid.*, para. 16.

²⁰ Strazzari, D., „Harmonizing Trends vs. Domestic Regulatory Frameworks: Looking for the European Law on Cross-Border Cooperation“, *European Journal of Legal Studies*, sv. 4, br. 1 (Summer 2011), str. 154. Tako, Strazzari smatra „Grupacije lokalne prekogranične suradnje“ („*Groupement local*

Konačno, barem u kontekstu ovoga rada možda i najznačajnija odredba navedene Uredbe jest ona sadržana u čl. 1., st. 3. koja odnosnim grupacijama jamči pravnu osobnost navodeći: „*an EGTC shall have legal personality*”.²¹ Iako naizgled usmjerena tek na jamstvo priznanja njihova pravnog subjektiviteta u unutrašnjim pravnim porecima država članica Unije, pogledamo li navedenu odredbu detaljnije, mogli bismo zaključiti da se ona zapravo i ne razlikuje bitno od one čl. 47. Lisabonskog ugovora o Europskoj uniji,²² ili čak čl. 104. Povelje Ujedinjenih naroda koji predviđa: „Organizacija uživa na području svakoga svog člana pravnu sposobnost potrebnu za obavljanje svojih funkcija i za postizanje svojih ciljeva”. U oba slučaja međunarodnopravna osobnost tih organizacija zapravo je rezultat međunarodne ugovorne obveze odnosnih država na priznanje njihove pravne osobnosti u vlastitim, unutrašnjim pravnim porecima. Slijedom toga, navedena odredba Uredbe namećući jednaku međunarodnopravnu obvezu državama članicama Unije, istodobno na međunarodnopravnoj razini zasniva za spomenute grupacije isto subjektivno međunarodno pravo – ono na stjecanje pravne osobnosti u unutrašnjim pravnim porecima tih država, i to kao derivaciju njihove međunarodne ugovorne obveze iz čl. 288. Lisabonskoga ugovora o funkcioniranju Europske unije na kojemu se, uostalom, i temelji pravna obvezatnost navedene Uredbe.²³

S druge pak strane, dok prema čl. 1. spomenute Uredbe države članice Europske unije prihvaćaju pravnu obvezu na priznanje takve pravne osobnosti Europskih grupacija teritorijalne suradnje, dopuštajući ujedno vlastitim regijama sudjelovanje u njihovu članstvu, takva pravna situacija u osnovi nije bitno različita od instituta „ugovaranja u korist trećih”, jednako prisutnoga u rimskom pravu (*pactum in favorem tertii*), općoj teoriji prava, baš kao i u suvremenom građanskom pravu mnogih država. Uostalom, čak i suvremenom međunarodnom pravu ugovaranja u

de coopération transfrontalière” (GLCT)) predviđene Sporazumom iz Karlsruhea iz 1996. pravnim modelom koji je anticipirao kasnije ugovore o prekograničnoj suradnji europskih država, uključujući i spomenutu Uredbu o Europskoj grupaciji teritorijalne suradnje. Vidi: *ibid.*, str. 165. Također, vidi i: čl. 11. Sporazuma iz Karlsruhea („*Accord de Karlsruhe sur la coopération transfrontalière entre les collectivités territoriales et organismes publics locaux*”). Tekst Sporazuma dostupan na: http://www.ge.ch/legislation/rsg/f/s/rsg_A1_11.html (2. 11. 2015.).

²¹ U skladu s čl. 5. Uredbe, Grupacija stječe pravnu osobnost danom registracije u nekoj od država članica Europske unije, ili objavom njezina statuta, ovisno o tome koji trenutak nastupi ranije, dok će nakon toga članice Grupacije obavijestiti o tome zainteresirane države članice Unije kao i njezin Odbor regija. Vidi: Regulation 1082/2006, čl. 5, para. 1. Međutim, čl. 2. Uredbe predviđa: „...where it is necessary under Community or international private law to establish the choice of law which governs an EGTC’s acts, an EGTC shall be treated as an entity of the Member State where it has its registered office”. *Ibid.* Za listu od 57 Grupacija o čijem osnutku je Odbor regija Europske unije obaviješten u skladu s člankom 5. Uredbe (EZ) br. 1082/2006 Europskog parlamenta i Vijeća do 16. studenog 2015. vidi: <https://portal.cor.europa.eu/egtc/Register/Pages/welcome.aspx> (18. 12. 2015.).

²² Tako, čl. 47. Lisabonskog ugovora o Europskoj uniji zapravo uopće ne spominje izrijeckom međunarodnu pravnu osobnost Unije već predviđa tek: „The Union shall have legal personality”. Za tekst Lisabonskog ugovora o Europskoj uniji vidi: *Official Journal of the European Union*, C83/01, sv. 53, 30 March 2010.

²³ Spomenuta odredba čl. 288. Lisabonskoga ugovora o funkcioniranju Europske unije glasi: „A regulation shall have general application. It shall be binding in its entirety and directly applicable in all member States”. Za tekst Lisabonskoga ugovora o funkcioniranju Europske unije vidi: *ibid.*

korist trećih nije nimalo nepoznato. Nalazimo ga jednako u dvjema spomenutim Bečkim konvencijama o pravu međunarodnih ugovora,²⁴ baš kao i u uvjerljivoj argumentaciji u teoriji u pogledu zasnivanja međunarodnopravnoga subjektiviteta pojedinca i velikog dijela ljudskih prava (osim, dakako, onih utemeljenih na općem običajnom, pa i kogentnom pravu) upravo na međunarodnopravnim obvezama država stranaka međunarodnih ugovora u korist čovjeka – pojedinca kao „treće strane“.

Prihvatimo li, dakle, da je nositelj subjektivnog prava u međunarodnom, baš kao i u bilo kojem drugom pravnom poretku jednako onaj koji ga je stekao kao ugovorna stranka ili kao „treći“, i spomenute bi grupacije mogle udovoljiti tome svojstvu, ostvarujući time ujedno i temeljni zahtjev međunarodne pravne osobnosti – pravnu sposobnost (*capacitas iuridica*).

Nadalje, prema čl. 3. navedene Uredbe, članstvo takve grupacije može uključivati države članice Europske unije,²⁵ regionalne vlasti (*regional authorities*), lokalne vlasti (*local authorities*), ali i druga tijela uređena javnim pravom predviđena Direktivom 2004/18/EC Europskog parlamenta i Vijeća.²⁶ Uz to, prema istoj odredbi udruženja sastavljena od tijela koja pripadaju jednoj ili više takvih kategorija mogu također postati članovima Grupacije, no u skladu sa stavkom 2. istoga članka svaka grupacija teritorijalne suradnje mora u svome članstvu okupljati spomenute jedinice iz barem dviju država članica Unije.

Analogija između Europskih grupacija teritorijalne suradnje i međuvladinih organizacija donekle je prisutna u njihovoj organizacijskoj strukturi. Naime, slično međuvladinim organizacijama, i Grupacije kao međuregionalne organizacije imaju svoje organe predviđene u čl. 10, st. 1. i 2. Uredbe. Svaka Grupacija tako mora imati barem jedan plenarni organ sastavljen od predstavnika njezinih članica te direktora koji predstavlja Grupaciju i djeluje u njeno ime, dok statut pojedine Grupacije kao konkretni svojevrсни konstitutivni akt može predvidjeti i njezine druge organe i definirati njihove nadležnosti.

Pa ipak, kao oblik međuregionalnih organizacija, Grupacije teritorijalne suradnje su specifične utoliko što omogućuju neposrednu institucionaliziranu

²⁴ Tako, primjerice, ugovaranje obveza i prava za treće države ili međunarodne organizacije izrijekom uređuju čl. 35. i 36. dviju Bečkih konvencija o pravu međunarodnih ugovora. Za tekst odnosnih konvencija vidi: *supra*, bilj. 7.

²⁵ Imajući u vidu mogućnost neposrednog članstva država u nekoj Europskoj grupaciji teritorijalne suradnje u smislu čl. 3. Uredbe, takvu bismo Grupaciju, analogno tzv. „hibridnim ili kvazinevladinim organizacijama“ (QUANGOs), mogli označiti kao hibridne ili kvazimeđuregionalne organizacije; vidi: *infra*, poglavlje 3.

²⁶ Navedena Direktiva tu uključuje: „the bodies established for the specific purpose of meeting needs in the general interest, not having an industrial or commercial character, having legal personality, and being financed, for the most part, by the State, regional or local authorities, or other bodies governed by public law; or being subject to management supervision by those bodies; or having an administrative, managerial or supervisory board, more than half of whose members are appointed by the State, regional or local authorities, or by other bodies governed by public law.” Directive 2004/18/EC of the European Parliament and of the Council of 31 March 2004 on the coordination of procedures for the award of public works contracts, public supply contracts and public service contracts; *Official Journal of the European Union*, L134 of 30 April 2004. Otvorena lista takvih tijela sadržana je u Aneksu III navedene Direktive.

suradnju teritorijalnih jedinica kao javnopravnih subjekata različitih država bez potrebe za prethodnim posebnim međudržavnim ugovorom, budući da je načelni pristanak odnosnih država članica Unije, kao što smo već spomenuli, zapravo već sadržan u obvezatnoj prirodi Uredbe 1082/2006 kao derivaciji njihove međunarodne ugovorne obveze iz čl. 288. Lisabonskoga ugovora o funkcioniranju Europske unije. Pritom, naravno, sudjelovanje pojedine teritorijalne jedinice u takvoj grupaciji podložno je suglasnosti njezine države kao suverenoga međunarodnog subjekta.

Napokon i čl. 10., st. 3. spomenute Uredbe značajan je u kontekstu teme ovoga rada predviđajući pravnu odgovornost Grupacija za akte njihovih organa i prema trećim osobama, pa čak i onda kada takvi akti izlaze izvan okvira djelokruga takve grupacije. Tom odredbom navedena je odgovornost uređena strože od one međuvladinih organizacija. Naime, prema čl. 8. Nacrta članaka o odgovornosti međunarodnih organizacija (*Draft articles on the responsibility of international organizations*), usvojenog od strane Komisije Ujedinjenih naroda za međunarodno pravo 2011. godine, djelovanje organa ili agenta međuvladine organizacije bit će smatrano činom te organizacije prema međunarodnom pravu samo pod uvjetom da međunarodno protupravni čin potpada pod opći djelokrug odnosne organizacije.²⁷ Nasuprot tome, Uredba ne sadrži takvo ograničenje. Štoviše, osim obveza nastalih *ex delicto*, ona u svom čl. 12., st. 2. predviđa i odgovornost Grupacija *ex contractu* bez obzira na prirodu takvih obveza. S druge pak strane, odredba čl. 15. Uredbe ovlašćuje i svaku „treću stranu” koja bi se smatrala oštećenom takvim aktom činjenja ili propuštanja da postavi svoj odštetni zahtjev prema odnosnoj grupaciji načelno pred sudom države njezine registracije. Time Uredba zapravo posredno priznaje svojevrsnu pasivnu međunarodnu stranačku sposobnost Grupacija čak i u odnosu na druge države članice Europske unije koje se ekstenzivnim izričajem navedene odredbe mogu barem hipotetski također naći u ulozi protupravnim činom Grupacije oštećene „treće strane”.

Zbog svega navedenog čini nam se razumljiv zaključak o sve većoj prisutnosti takvih međuregionalnih organizacija u međunarodnim odnosima, posebice na europskom kontinentu, što neke autore učvršćuje u uvjerenju u pogledu nužnosti daljnjeg razvoja i institucionalizacije međuregionalne suradnje u Europi.²⁸

Međutim, Europske grupacije teritorijalne suradnje nipošto nisu izolirani oblici takve institucionalizacije. Uz njih, na široj europskoj regionalnoj razini, onoj u krilu Vijeća Europe u novije se vrijeme pojavio sličan tip međuregionalnih organizacija nazvan Grupacije euroregionalne suradnje (Euroregional Co-operation Groupings – ECGs). Zapravo, mogućnost stjecanja pravne osobnosti za tzv. „Grupacije prekogranične suradnje” (*„transfrontier co-operation groupings”*) bila je predviđena već znatno ranije – u jednom Međudržavnom model-sporazumu

²⁷ Report of the International Law Commission, Sixty-third session (26 April to 3 June and 4 July to 12 August 2011), General Assembly Official Records, Sixty-sixth session, Supplement No. 10, A/66/10, str. 53.

²⁸ Vidi: Ramirez, M. G., Gabbe, J., „AEBR and EGTC – a long way to success“, *Interact*, Winter 2013, str. 6.

(„Model interstate agreement (bilateral or multilateral) on transfrontier co-operation groupings having legal personality”) sadržanom u Prilogu 1.14 Europske okvirne konvencije o prekograničnoj suradnji teritorijalnih zajednica ili vlasti, potpisanoj u Madridu 1980. (tzv. Madridska konvencija).²⁹ Naravno, Madridska konvencija nije imala intenciju primjene pravila međunarodnog javnog prava na uređenje pitanja prekogranične suradnje regija svojih država stranaka. Štoviše, u svome je čl. 3. izričito navela da uređenja i sporazumi sklopljeni između „teritorijalnih jedinica ili vlasti” („*territorial communities and authorities*”) neće imati značaj međunarodnih ugovora.³⁰ Međutim, prekogranična suradnja zamišljena Konvencijom ubrzo se pretvorila u iznimno dinamičan međunarodni proces kojem je neizbježno uslijedilo i adekvatnije međunarodnopravno uređenje. Takav razvoj možda je nabolje anticipirao Pierre-Marie Dupuy još 1977. riječima: „*Le droit international, loin d'apparaître un obstacle, serait alors au service de la coopération régionale transfrontalière.*”³¹ Slijedom toga, već je Dopunski protokol uz Madridsku konvenciju, potpisan u Strasbourg u 1995. u svom čl. 3. predvidio stjecanje pravne osobnosti za „tijela prekogranične suradnje” („*transfrontier co-operation bodies*”).³² Potom, već 1998. Protokol broj 2 uz Madridsku konvenciju proširuje uređenje prekogranične na međuteritorijalnu suradnju („*interterritorial co-operation*”).³³ Premda Protokol ne spominje nikakva posebna „tijela međuregionalne suradnje” pa stoga ni pitanja njihove pravne osobnosti, valja ukazati na odredbu njegovog čl. 4. koja predviđa da će se između država koje su istodobno članke Dopunskog protokola iz 1995. i ovoga Protokola, i na pitanja međuregionalne suradnje *mutatis mutandis* primjenjivati odredbe Protokola iz 1995.

Konačno, neke od država članica Vijeća Europe potpisale su u Utrechtu 2009. godine Protokol broj 3 uz Madridsku konvenciju, koji uređuje Grupacije euroregionalne suradnje (Euroregional Co-operation Groupings – ECGs).³⁴ Prema odredbi čl. 1. toga Protokola, teritorijalne zajednice ili vlasti država stranaka Protokola mogu osnovati „tijela prekogranične suradnje” („*transfrontier co-operation bodies*”) u obliku Grupacija euroregionalne suradnje na teritoriju država članica Vijeća Europe, stranaka toga Protokola, a s ciljem unapređenja, podrške

²⁹ Za tekst Madridske konvencije vidi: *ETS*, br. 106.

³⁰ U tom smislu vidi Izvješće uz Konvenciju (Explanatory report). Navedeni dokument izričito navodi: „In no event are the central government's powers in general policy-making or the conduct of international relations affected by the Convention. The Convention does not have the effect of conferring an 'international' character on transfrontier relations.” (para. 35a). Za tekst Izvješća vidi: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/html/106.htm> (26. 8. 2015).

³¹ Dupuy, P.-M., „La coopération régionale transfrontalière et le droit international“, *AFDI*, sv. XXIII, 1977., str. 854.

³² Za tekst Dopunskog protokola vidi: *ETS*, br. 159.

³³ Pojam „međuteritorijalne suradnje” Protokol broj 2 u čl. 1. definira kao: „any concerted action designed to establish relations between territorial communities or authorities of two or more Contracting Parties, other than relations of transfrontier co-operation of neighbouring authorities, including the conclusion of co-operation agreements with territorial communities or authorities of other States.” Za tekst Protokola broj 2 vidi: *ETS*, No. 169.

³⁴ Za tekst Protokola broj 3 vidi: *ETS*, br. 206.

i razvoja prekogranične i međuteritorijalne suradnje članica takve grupacije. Uz spomenute teritorijalne zajednice ili vlasti država stranaka, spomenute grupacije mogu, na temelju čl. 3. Protokola, u svom članstvu okupljati i same zainteresirane države članice Vijeća Europe. Ono, međutim, što je posebno značajno u kontekstu ovoga rada jest odredba čl. 2., st. 2. istoga Protokola koja ne samo da odnosnim grupacijama jamči stjecanje pravne osobnosti u pravnim porecima država članica Vijeća Europe gdje one imaju svoje sjedište, nego i predviđa da će takve grupacije ondje uživati najširu pravnu sposobnost inače predviđenu za pravne osobe u pravnom poretku odnosne države.³⁵ Na taj način, analogno ranije opisanoj situaciji u pogledu Europskih grupacija teritorijalne suradnje, Protokol također, premda izravno uređuje pravnu osobnost Grupacija euroregionalne suradnje u unutrašnjim pravnim porecima svojih država stranaka, time istodobno stvara međunarodnu ugovornu obvezu za te države na načelno priznanje takve osobnosti Grupacijama kao njihovo subjektivno pravo na međunarodnopravnoj razini čime one, premda ga stječu kao „treća strana“, ostvaruju barem minimum pravne sposobnosti, po definiciji dostatan za stjecanje međunarodne pravne osobnosti, jer nositeljem *subjektivnog prava* u svakom pravnom poretku može biti samo njegov *pravni subjekt*.

Nadalje, slično kao u slučaju Europskih grupacija teritorijalne suradnje, ovdje Protokol iz 2009. u čl. 9. predviđa odgovornost Grupacija prema trećima, kao i prema samim članicama takve grupacije. Pa ipak, unatoč velikoj sličnosti opisanog pravnog uređenja uspostavljenog Uredbom 1082/2006 i ovoga Protokola, činjenica šireg članstva Vijeća Europe u odnosu na ono Europske unije rezultira ne samo mogućnošću da neke Europske grupacije teritorijalne suradnje budu istodobno i Grupacije euroregionalne suradnje, već i širim pa i fleksibilnijim mogućnostima suradnje regija različitih europskih država na temelju Protokola u odnosu na uređenje sadržano u spomenutoj Uredbi Europske unije.³⁶

2.2. Udruženje europskih graničnih regija (*Association of European Border Regions – AEBR*)

Udruženje europskih graničnih regija (AEBR) jedna je od najstarijih međuregionalnih organizacija u Europi, osnovana još 1971. godine kada su predstavnici osam europskih regija iz različitih europskih država u Bonnu i Strasbourgu potpisali Statut Udruženja.³⁷ Danas se u članstvu AEBR-a nalazi

³⁵ Tako, spomenuta odredba Protokola navodi: „...[T]he ECG shall have the most extensive legal capacity accorded to legal persons under that State’s national law.” *Ibid.*

³⁶ Vidi: Mătușescu, C., „European Juridical Instruments of Territorial Cooperation – Towards a Decentralized Foreign Policy in Europe?“, *AGORA International Journal of Juridical Sciences*, br. 2, 2012., str. 92. S druge pak strane, Strazzari ovdje zanimljivo primjećuje: „Although the CoE and the EU legal instruments concerning cross-border co-operation are deeply different in their nature and function (with the CoE aimed to provide a minimal common regulation, according to international law standards, and the EU aimed to provide substantial legal harmonization of EU Member States legislations), they share nonetheless the common goal of harmonizing European national legislation and they highlight common legal developments.” Strazzari, *op. cit.*, (bilj. 18), str. 154-155.

³⁷ Bile su to sljedeće regije: Regione Autonoma Friuli Venezia Giulia, Conseil Régional de Lorraine,

preko 100 regija, ne samo iz država članica Europske unije, čime se AEBR razlikuje od Europskih grupacija teritorijalne suradnje.³⁸ U paragrafu 2. svog konstitutivnog akta (Statuta) AEBR je definiran kao „registrirano udruženje“ sa sjedištem u Gronau (Westphalia, Njemačka). Međutim, isti paragraf predviđa i mogućnost da sjedište Udruženja može biti preseljeno u drugo mjesto, pa i drugu državu, odlukom njegove Opće skupštine. Takva odredba za predmet interesa našeg rada ima i veći značaj budući da omogućuje kontinuitet pravne osobnosti Udruženja na međunarodnoj razini u slučaju kada bi ono bilo suočeno s gubitkom pravne osobnosti u državi svoga ranijeg sjedišta. Tako, premda kao i druge međuregionalne organizacije naizgled tek subjekti unutrašnjeg javnog prava država, pravni subjektivitet AEBR-a zapravo time prerasta razinu unutrašnjeg pravnog poretka određene države. Uostalom, u prilog tome govori i odredba paragrafa 14. njegova Statuta koja predviđa da prestanak Udruženja, pa onda i njegove pravne osobnosti može nastupiti samo odlukom za to posebno sazvanog zasjedanja njegove Opće skupštine, dakle ne odlukom organa države njegova sjedišta. Štoviše, za takvu odluku Statut AEBR-a traži dvotrećinsku većinu predanih glasova članica Udruženja.

Među ciljevima AEBR-a paragraf 3. Statuta predviđa predstavljanje interesa europskih graničnih i prekograničnih regija u nacionalnim parlamentima, ali i međunarodnim tijelima, kao i iniciranje, podršku i koordinaciju njihovog djelovanja u uskoj suradnji s Vijećem Europe, kao i s Europskom unijom. U tom smislu, punopravno članstvo AEBR-a otvoreno je graničnim i prekograničnim regijama država članica kako Vijeća Europe, tako i Europske unije.³⁹ Njihova članska prava i dužnosti ne razlikuju se bitno od onih koje u pravilu imaju države članice međuvladinih organizacija. Uz pravo glasa i sudjelovanja u radu organa Udruženja, članice imaju mogućnost koristiti se njegovim uslugama i programima, ali i obvezu pridonositi njegovim aktivnostima, kao i plaćati članske prinose u skladu s odlukom Opće skupštine u smislu odredbe čl. 13. Statuta.⁴⁰ Nadalje, čak ni institucionalna struktura AEBR-a ne razlikuje se bitno od one međuvladinih organizacija. Tako, čl. 6. Statuta predviđa kao organe Udruženja Opću skupštinu kao plenarni organ u kojem sve regije članice imaju jedan glas,⁴¹ Izvršni odbor sastavljen od predsjednika, prvog i barem triju potpredsjednika, blagajnika i

Euregio Kommunalgemeinschaft Rhein-Ems, Sønderjyllands Amt, Ems-Dollart-Region, Castilla y León, Extremadura, i Euregio Scheldemond. Opća skupština Udruženja kasnije je Statut izmijenila 1994. na zasjedanju u Trstu, te 1997. u Salamanki. Za tekst Statuta vidi: http://www.aebr.eu/files/publications/Statutes_EN_signed.pdf (18. 11. 2015.).

³⁸ Tako se među članicama AEBR-a nalaze i regije iz Armenije, Bjelorusije, Moldavije, Norveške, Ruske Federacije, Srbije, Švicarske, Turske i Ukrajine; vidi: Ramirez, Gabbe, *op. cit.*, (bilj. 26), str. 7.

³⁹ Uz punopravno članstvo, Statut AEBR-a poznaje i status promatrača, kao i „počasno“ i „savjetodavno“ članstvo, no bez prava glasa (para. 4(2-3)). Danas, AEBR okuplja više od 60 graničnih i prekograničnih regija u svom punopravnom članstvu; za popis regija članica vidi: http://www.aebr.eu/en/members/list_of_members.php (18. 11. 2015.).

⁴⁰ Štoviše, slično čl. 19. Povelje Ujedinjenih naroda, Statut AEBR-a u paragrafu 7(2) predviđa i sankciju tzv. „male suspenzije“ kao gubitka prava glasa u Općoj skupštini zbog neopravdanog nepodmirivanja članskih prinosa Udruženju kroz više od dvije godine.

⁴¹ Detaljnije vidi: paragraf 7(2) Statuta AEBR-a; *supra*, bilj. 35.

najmanje 20 predstavnika regija članica, te Glavno tajništvo na čelu s glavnim tajnikom.

Kao jedna od najstarijih europskih međuregionalnih organizacija, AEBR je u velikoj mjeri potakao institucionalizaciju suradnje europskih regija anticipirajući uvelike osnivanje i budućih više ili manje sličnih međuregionalnih organizacija neovisno o njihovom posebnom nazivlju ili strukturi. No, za predmet ovog rada svakako je važno spomenuti neke od novijih primjera sudjelovanja AEBR-a u suvremenim međunarodnim (pravnim) odnosima, posebice kroz njegovu ulogu u nastanku tzv. *soft law* dokumenata i njihov utjecaj na razvoj pojedinih dijelova današnjeg međunarodnog sustava.

Tako je, primjerice, AEBR još 2010. godine izradio *soft law* dokument predstavljen Europskoj komisiji nazvan „*AEBR Position Paper on the Future EU Strategy 2020 (Post-Lisbon Strategy)*“.⁴² Također, 2011. godine AEBR je izradio kao poseban *soft law* dokument Prijedlog za izmjenu Uredbe 1082/2006 o Europskim grupacijama teritorijalne suradnje usmjeren na daljnju razradu, pojednostavljenje i unapređenje osnivanja i djelovanja spomenutih grupacija.⁴³

Konačno, u kontekstu ovoga rada, nije nebitno spomenuti ni činjenicu da je AEBR 18. 3. 2010. potpisao Sporazum o suradnji s Vijećem Europe, dakle svojevrsni međunarodni ugovor s jednom međuvladinom organizacijom, u čije je ime navedeni sporazum potpisao njezin organ – Kongres lokalnih i regionalnih vlasti (Congress of Local and Regional Authorities).⁴⁴

2.3. Skupština europskih regija (*Assembly of European Regions – AER*)

Skupština europskih regija (AER) specifična je međuregionalna organizacija osnovana još 1980-ih godina s ciljem, kao što je navedeno u njezinu Statutu, „da djeluje kao politički glas regija Europe“.⁴⁵

Prema svom Statutu, AER je osnovan kao neprofitna organizacija koja u svom članstvu okuplja regije država članica Vijeća Europe, ali i druge europske regije koje prihvaćaju temeljne principe Vijeća Europe. Uz njih, u smislu čl. 2. njegova Statuta, i druge međuregionalne organizacije mogu postati članovi AER-a.⁴⁶

⁴² Za tekst vidi: http://www.aebr.eu/files/publications/10_01_12_AGEG_Stellungnahme_Europa_2020_EN_def.pdf (3. 12. 2015.).

⁴³ AEBR Statement KOM(2011)610 final; 1 November 2011. Za tekst vidi: http://www.aebr.eu/files/publications/111129_statement_proposal_EGTC_regulation_EN_clean.pdf (3. 12. 2015.).

⁴⁴ Vidi: http://www.aebr.eu/files/publications/100330_20AEBR_20Newsflash_206_20EN_20final.pdf (3. 12. 2015.).

⁴⁵ Za tekst Statuta AER-a od 12. 10. 2012. vidi: www.aer.eu (26. 11. 2015.).

⁴⁶ Od svoga osnutka, AER djeluje kao tzv. „organizacija kišobran“ („*umbrella organization*“) okupljajući u svom članstvu i druge međuregionalne organizacije. Tako, među međuregionalnim organizacijama koje sudjeluju u članstvu AER-a nalaze se: AEBR, Radna zajednica Alpe-Jadran (*Alps-Adriatic Working Community*), Euroregija Alpe-Mediteran (*Eurorégion Alpes Méditerranée*), Radna zajednica podunavskih zemalja (*Working Community of the Danube Countries – ARGE Donauländer*), Radna zajednica Pirineja (*Comunidad de Trabajo de los Pirineos – CTP*), Radna zajednica Alpa (*Working Community of the Alps – Arge Alp*), Transjurska konferencija (*Transjurasian Conference – CTJ*), Radna

Institucionalna struktura AER-a također nalikuje onoj drugih međuregionalnih, ali i mnogih međuvladinih organizacija. Glavni organi AER-a su Opća skupština kao plenarni organ, Ured kao izvršni organ zadužen za provedbu odluka Skupštine, te Glavno tajništvo kao administrativno-tehnički organ Organizacije.

Danas AER sudjeluje u međuregionalnim odnosima u Europi kao nesumnjivo jedna od najznačajnijih i najbrojnijih međuregionalnih organizacija, sastavljena od gotovo 230 regija iz 35 država te 15 međuregionalnih organizacija. Djelovanje AER-a prvenstveno je usmjereno na unapređenje prekogranične suradnje između regija država članica Vijeća Europe. Stoga je i djelokrug Organizacije komplementaran onome Vijeća Europe, ali i Europske unije u ostvarenju njezinih zajedničkih politika. U tom smislu važno je, a posebice u kontekstu teme ovoga rada spomenuti „Stajališta“ („*Positions*“) koja, kao također vrstu *soft law* akata usvaja Opća skupština AER-a. Pritom treba svakako ovdje spomenuti Stajalište AER-a o reformi europske susjedske politike (*AER Position on the European Neighbourhood Policy Reform*) usvojeno od strane Opće skupštine AER-a 2011. godine. Taj je dokument bitno utjecao na proces redefiniranja ciljeva buduće „Europske politike susjedstva“ („*European Neighbourhood Policy – ENP*“).⁴⁷ Tako, među ciljevima takve suradnje između međuvladinih i međuregionalnih organizacija AER u svom Stajalištu navodi potrebu za jačanjem uloge međuregionalne suradnje u „Europskoj politici susjedstva“, posebice naglašavajući različitost između europskih regija uz istodobnu nužnost decentralizacije u procesima upravljanja unutar Europske unije. U tom smislu nije nevažno spomenuti da je slično stajalište zauzeo i Odbor regija Europske unije.⁴⁸

Poput ranije spomenutih međuregionalnih organizacija, i AER svoje sudjelovanje u međunarodnom (kvazi) legislativnom procesu ostvaruje uvelike u obliku uglavnom programatskih *soft law* dokumenata. U tom smislu svakako treba spomenuti Deklaraciju o regionalizmu u Europi usvojenu 1996. godine. Deklaracija, uz ostalo, u svom čl. 10. ističe: „...[R]egions shall have the capability

zajednica Galice – North Portugal (*Working Community Galice – North Portugal*), Subregionalna suradnja država Baltičkog mora (*Baltic Sea States Subregional Cooperation – BSSSC*), Channel Art Manche, te World Mountain People Association (WMPA). Uz navedene teritorijalno određene međuregionalne organizacije, u članstvu AER-a sudjeluju i četiri međuregionalne organizacije čije je članstvo određeno isključivo njihovom specijaliziranom djelatnošću: Skupština europskih regija proizvođača vina (*Assembly of European Wine-Producing Regions – AREV*), Skupština europskih regija uzgajivača voća i povrća te hortikulturalnih regija (*Assembly of European Fruit and Vegetable Growing and Horticultural Regions – AREFLH*), Udruženje ustanova lokalne demokracije (*Association of Local Democracy Agencies – ALDA*), te Federation of Local Authority Chief Executives in Europe (UDiTE). Vidi: <http://www.aer.eu/members-and-partners/member-organisations.html> (13. 8. 2015.).

⁴⁷ Vidi: AER Position on the European Neighbourhood Policy Reform adopted at the AER General Assembly, Ponta Delgada (Azores), 24 November 2011. Tekst dostupan na: www.aer.eu (26. 11. 2015.). Štoviše, potrebu za suradnjom u tom smislu između Europske unije i međuregionalnih organizacija izričito je istaknuo i Stefan Füle; vidi: Letter by Commissioner Stefan Füle on the AER ENP position 2011; <http://www.aer.eu/en/knowledge-centre/thematic-expertise-thematic-issues/neighbourhood-policy-and-aer-in-the-world/european-neighbourhood-policy.html> (24. 7. 2015.).

⁴⁸ Vidi: European Union Committee of the Regions, Mission Statement of 21 April 2009; CdR 56/2009 fin FR/JP/nm/ss. Tekst dostupan na: http://www.cvce.eu/content/publication/2009/5/20/12b5c770-984f-4b36-8154-e3709a14170f/publishable_en.pdf (3. 12. 2015.).

*to act at an international level. They may conclude treaties, agreements or protocols which are international in scope, subject to approval by the central government where is required by national legislation.*⁴⁹

Također, 2011. godine Opća skupština AER-a usvojila je još jedan značajan *soft law* dokument – Deklaraciju o kulturi i zdravlju.⁵⁰

Pa ipak, možda najvažniji korak u smjeru argumentacije stjecanja elemenata međunarodnog subjektiviteta ove organizacije ostvaren je 2011. godine sklapanjem međunarodnog sporazuma – Memoranduma o suglasnosti između AER-a i Tunisa.⁵¹

Premda se formalno kao „stranke potpisnice“ („*the undersigning parties*“) u Memorandumu pojavljuju AER i Ministarstvo regionalnog razvoja Tunisa, već iz Preambule vidljivo je da navedeno ministarstvo ne djeluje u vlastito ime, već *iure imperii* u ime Tunisa kao države izrijeком preuzimajući obveze poput one: „...[T]o encourage and support the process of decentralisation in Tunisia...“ S druge pak strane, čl. III. Memoranduma predviđa specifičnu obvezu AER-a: „Tunisia will be granted observer status at the AER“ (naglasak dodan). Također, sličan Memorandum o suglasnosti AER je potpisao i s Programom UN-a za razvoj (UNDP). Navedeni memorandum u svome paragrafu 2(1) kao svrhu navodi uspostavu suradnje između UNDP-a i AER-a, navodeći nadalje kako Memorandum „represents the initial stage in fostering of a concrete partnership between the UNDP and the AER. Both parties undertake to work together and to decide on concrete methods of cooperation.“⁵²

Iz navedenoga, čini nam se neupitnim da se radi o međunarodnim ugovorima koji, premda zbog specifičnog međunarodnog statusa AER-a ne potpadaju pod uređenje spomenutih Bečkih konvencija o pravu međunarodnih ugovora, nesumnjivo mogu biti regulirani u njima kodificiranim pravilima općeg običajnog prava međunarodnih ugovora na koje se, uostalom supsidijarno i same navedene konvencije u svojim preambulama pozivaju. Uostalom, u svom zajedničkom čl. 3. navedene Konvencije, premda ostavljajući ih izvan primjene vlastitih odredbi, ne diraju u pravnu snagu međunarodnih sporazuma sklopljenih „s drugim subjektima međunarodnog prava“ različitim od država ili međunarodnih (međuvladinih) organizacija. Slijedom toga, međunarodni sporazumi u kojima se kao stranka pojavljuju npr. Malteški red, Sveta Stolica, ustanici ili različiti oslobodilački pokreti, baš kao u novije vrijeme i tzv. „međunarodne teritorijalne uprave“ („*International Territorial Administrations – ITAs*“) bit će smatrani jednako

⁴⁹ Declaration of the Assembly of European Regions on Regionalism in Europe. Za tekst Deklaracije vidi: http://www.aer.eu/fileadmin/user_upload/PressComm/Publications/DeclarationRegionalism/DR_GB.pdf (24. 8. 2015.).

⁵⁰ Tekst Deklaracije dostupan na: http://www.aer.eu/fileadmin/user_upload/GoverningBodies/GeneralAssembly/Events/AG2011-Acores_Adopted/EN-declaration-culture-health.pdf (24. 8. 2015.).

⁵¹ Tekst Memoranduma dostupan na: <http://www.aer.eu/events/governing-bodies/2011/general-assembly-2011-regions-master-globalisation.html> (14. 8. 2015.).

⁵² Tekst Memoranduma dostupan na: <http://www.aer.eu/en/knowledge-centre/thematic-expertise-thematic-issues/neighbourhood-policy-and-aer-in-the-world/aer-and-undp.html> (23. 8. 2015.).

međunarodnim ugovorima, no uređenima pravilima običajnog međunarodnog prava sadržajno ionako uvelike sličnima onima kodificiranim u spomenutim dvjema Bečkim konvencijama.⁵³ Jednako tako, obje Konvencije u zajedničkom čl. 2. jasno ističu da pravna priroda nekog međunarodnog ugovora ne ovisi o njegovu nazivu: „...[T]reaty' means an international agreement (...) whatever its particular designation.” U tom smislu, niti „Memorandum o suglasnosti“ nije iznimka. Uostalom, neki od značajnijih međunarodnih ugovora u drugoj polovici 20. stoljeća nosili su taj naziv. Dovoljno je podsjetiti se na londonski Memorandum o suglasnosti iz 1954. o podjeli Slobodnog Teritorija Trsta između Jugoslavije i Italije,⁵⁴ a vrijedi spomenuti i podatak koji iznosi Aust da je do 2006. godine preko 880 sporazuma toga naziva registrirano u smislu čl. 102. Povelje kod Tajništva Ujedinjenih naroda.⁵⁵

2.4. Euroregije

U svom je članku u kojem se bavio fenomenom prekogranične suradnje u Europi Vedovato definirao pojam „euroregije“ u smislu političke teritorijalne organizacije nastale kao simbioza kontinuiranog razvoja historijskog, kulturnog, kao i administrativnog prostora u Europi.⁵⁶ Prema njegovu mišljenju, takav razvojni proces prekogranične suradnje bio je determiniran socijalnim, ekonomskim, političkim, kulturnim i drugim interesima, uključujući i cilj zaštite okoliša kao pitanje od zajedničkog interesa u mnogim pograničnim regijama.⁵⁷

Na prvi pogled, takav proces mogao bi izgledati prilično kontradiktorno suprotstavljajući supranacionalnom karakteru europskog integracijskog procesa fenomen „mikrointegracije“ kao jednako institucionaliziran proces suradnje, samo na „podržavnoj“ razini. U svakom slučaju, kako ističu neki autori, takav proces institucionalizirane prekogranične suradnje u Europi ne samo da je ireverzibilan, već pokazuje i jasnu tendenciju ka detaljnijem institucionalnom, tj. pravnom uređenju.⁵⁸ Stoga ne čudi rastući broj različitih međuregionalnih organizacija, prvenstveno u Europi, premda takve tvorevine često nije posve jednostavno sistematizirati u jasno određene kategorije. Tako, „euroregije“ bivaju ponekad shvaćene tek kao neka rezidualna grupa međuregionalnih organizacija, heterogena po svojem nazivlju i strukturi, kao i po svom pravnom statusu, dok bi katkad u

⁵³ Za tekst Bečkih konvencija o pravu međunarodnih ugovora vidi: *supra*, bilj. 7.

⁵⁴ Memorandum of Understanding between the Governments of Italy, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, the United States of America and Yugoslavia regarding the Free Territory of Trieste, signed in London in 1954. Za tekst vidi: *UNTS*, sv. 235, 1956., str. 100 et seq.

⁵⁵ Aust, A., *Modern Treaty Law and Practice*, (2. izd.), Cambridge, Cambridge University Press, 2007., str. 27. Navedena odredba čl. 102. Povelje Ujedinjenih naroda odnosi se nesumnjivo na međunarodne ugovore, ističući: „Svaki međunarodni ugovor i svaki međunarodni sporazum, sklopljen od bilo kojega člana Ujedinjenih naroda poslije stupanja na snagu ove Povelje, što je prije moguće registrirat će se u Tajništvu, a ono će ga objaviti.“

⁵⁶ Vidi: Vedovato, *op. cit.*, (bilj. 12), str. 1.

⁵⁷ Usp. *ibid.*, str. 2.

⁵⁸ *Ibid.*, str. 20-21.

širem smislu one mogle pronaći svoje mjesto i među nekom od ranije opisanih kategorija navedenih organizacija. U svakom slučaju, takve „euroregije“ nalazimo, već počevši od samih njihovih konstitutivnih akata, pod različitim nazivima, poput „euregija“ („*euregios*“), „euroregija“ („*euregios*“/„*euoregions*“), „pograničnih ili prekograničnih udruženja“ („*cross-border or transfrontier associations*“), „interesnih zajednica“ („*communautés d'intérêts*“), „radnih zajednica“ („*working communities*“) i dr.

Neke od najranijih takvih organizacija u Europi nalazimo još sredinom prošloga stoljeća, svojim djelokrugom usredotočene na konkretna pitanja prekogranične suradnje svojih regija članica, poput pitanja ribarstva, turizma, prometa, kulturne suradnje i sl. Te su organizacije zapravo već bile preteče budućih „euroregija“.⁵⁹ Naime, još 1960-ih među prvim euroregijama pojavljuju se Interesna zajednica Alsace moyenne – Brisgau, te Radna zajednica Akershus – Hedemark koja je okupljala u svom članstvu regije uz norveško-švedsku granicu. Nedugo potom, danske i švedske regije ustanovile su novu međuregionalnu organizaciju – Øresund Region,⁶⁰ dok gotovo istodobno uz njemačko-nizozemsku granicu nastaje Euregija Rhine-Waal. Uz to, ovdje možemo spomenuti i niz sličnih organizacija nastalih u narednim godinama, obilježenih jednako razvijenom institucionalnom strukturom poput npr. Euroregije Meuse-Rhine (sastavljene od belgijskih regija Liège i Limbourg, nizozemske regije Limbourg, te njemačke regije Aachen),⁶¹ Regio Basiliensis,⁶² Međuregionalnog parlamentarnog vijeća (*Conseil parlementaire interrégional – CPI*),⁶³ Euroregije Neisse-Nisa-Nysa (sastavljene od njemačkih, čeških i poljskih regija) i dr.⁶⁴

Isto tako, nije rijetkost daneke od takvih euroregija nalazimo pod već spomenutim nazivom „radnih zajednica“ („*working communities*“) poput npr. Radne zajednice Galice – North Portugal, Radne zajednice Alpa (Arge Alp), Euroregije Alpe-

⁵⁹ Među europskim regijama treba spomenuti i Regiju Baltičkog mora (*Baltic Sea Region*) uspostavljenu tzv. „Baltic Sea Strategy“ Europske unije. Riječ je o regiji koja uključuje oko 100 milijuna stanovnika, tj. 20 posto stanovništva Europske unije. Štoviše, ta je inicijativa unutar Unije bila poticaj u procesu stvaranja tzv. „makroregija“ kao novog modela regionalne suradnje koji je kasnije inspirirao i stvaranje drugih sličnih „makroregija“ poput onih u području Dunavskog bazena i Mediterana. Pa ipak, navedene „makroregije“ dosad nisu ostvarile dovoljan stupanj institucionalizacije suradnje svojih „članica“ da bismo ih mogli smatrati međuregionalnim organizacijama u smislu teme ovoga rada. Iz toga razloga, ovdje radimo distinkciju između pojma regije (pa stoga i „makroregije“) u geografskom, pa i geopolitičkom smislu od međuregionalnih organizacija kao jasno institucionaliziranih formi međuregionalne suradnje. Detaljnije o „makroregijama“ u Europi vidi: Schewe, Ch., „Legal Aspects of the Baltic Sea Strategy – International Law in a European Macro-Region“, *Baltic Yearbook of International Law*, sv. 10, 2010, str. 189 i 191.

⁶⁰ Detaljnije vidi: <http://www.oresund.com/oresund/welcome2.htm> (11. 8. 2015.).

⁶¹ Detaljnije vidi: <http://www.euregio-mr.com/fr/euregiomr/organisation> (2. 8. 2015.).

⁶² Detaljnije vidi: http://www.regbas.ch/d_Information_in_English.cfm (1. 8. 2015.).

⁶³ Detaljnije vidi: http://www.cpi-ipr.com/fr/Conventions/conv_cre.asp (11. 8. 2015.).

⁶⁴ Među euroregijama značajnije razvijene institucionalne strukture Vedovato, između ostalih, spominje Benego, Creno (Conférence des régions de l'Europe du Nord-Ouest), Comregio, Institut régional intercommunal, Association transfrontalière du bassin supérieur de l'Alzette, Regio, Groupe de consultation franco-allemand, Cimab; te Jura Working Community. Vidi: Vedovato, *op. cit.*, (bilj. 12), str. 8-10.

Mediteran (ranije *Communauté de travail des Alpes Occidentales – COTRAO*), pa i Radne zajednice Alpe-Jadran. Ova posljednja je, naime, posebno zanimljiva u kontekstu ovoga rada iz više razloga. S jedne strane, ona je na određeni način, počevši još od 1978., anticipirala integrativne procese u Srednjoj Europi – dakle još za trajanja „hladnog rata“ okupljajući u svome članstvu regije država tada odvojenih tzv. „željeznom zavjesom“.⁶⁵ S druge pak strane, uslijed raspada bivše Jugoslavije, u njezinu su se članstvu odjednom našle i dvije države – Hrvatska i Slovenija, dotad tek federalne jedinice spomenute države prednice, nastavlajući svoje ranije članstvo u toj organizaciji, te pretvarajući ovu istodobno u novi, ne tako čest tip međuregionalnih organizacija – hibridne ili kvazimeđuregionalne organizacije.⁶⁶

Među euroregijama s prostora bivše Jugoslavije svakako možemo spomenuti i Euroregiju Dunav-Kriš-Moriš-Tisa (DKMT) osnovanu 1997. godine u Segedinu s ciljem suradnje lokalnih zajednica i organa lokalnih samouprava na planu privrede, obrazovanja, kulture, znanosti i sporta, kao i uključenja regije u procese europske integracije. Euroregija obuhvaća članice iz triju europskih država: Mađarske, Rumunjske i Srbije. Uz glavne organe Euroregije poput Skupštine, Predsjedavajućeg, Koordinacijskog odbora te Tajništva, Euroregija DKMT ima i deset Radnih grupa zaduženih za pojedina pitanja prekogranične suradnje.⁶⁷

Takve euroregije, sukladno čl. 3. spomenutoga Dopunskog protokola uz Madridsku konvenciju „mogu, ali i ne moraju imati pravnu osobnost“.⁶⁸ Međutim, unatoč tome, sami konstitutivni akti nekih euroregija formalno negirajući njihovu pravnu osobnost dovode do pravno apsurdnih situacija. Tako, primjerice, odredba čl. 3., st. 2. Statuta Euroregionalne suradnje Dunav-Drava-Sava izriječno navodi da ta euroregija neće imati pravnu osobnost, predviđajući istodobno u st. 3. istoga članka „pravnu obvezu“ te Euroregije da u svom djelovanju poštuje odredbe sadržane u međunarodnopravnim dokumentima, kao i u aktima unutrašnjih pravnih poredaka država pripadnosti svojih regija-članica.⁶⁹ Odredivši, naime, pravnu sposobnost svojstvom subjekta da bude nositeljem subjektivnih prava i obveza na temelju normi danoga pravnog poretka, čini se već na prvi pogled

⁶⁵ U tom kontekstu Vedovato navodi euroregiju Egrensis koja je u to vrijeme okupljala pogranične regije bivše Čehoslovačke i Savezne Republike Njemačke. Vidi: *ibid.*, str. 10.

⁶⁶ Detaljnije vidi: *infra*, poglavlje 3.

⁶⁷ Tako, u sastavu Euroregije djeluju Radne grupe: za privredu, infrastrukturu i turizam; za urbanizam, zaštitu prirode i čovjekove sredine; za kulturu, sport, civilne organizacije i socijalna pitanja; za međunarodne odnose, informiranje i javnu komunikaciju; za zaštitu od katastrofa; za narodno zdravlje; za zdravstvo; za industrijske parkove; za turizam; te za poljoprivredu. Detaljnije vidi: <http://www.dkmt.net/sr/index.php?bov=304111200920794> (4. 8. 2015.).

⁶⁸ Za tekst Protokola vidi: *supra*, bilj. 30.

⁶⁹ Euroregionalna suradnje Dunav-Drava-Sava osnovana je kao euroregija potpisivanjem njezina Statuta u Pečuhu 1998. godine. U smislu čl. 1. Statuta, Euroregiju čine jedinice teritorijalne samouprave „s područja Republike Mađarske, Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine te drugih područja koja prostorno gravitiraju rijekama Dunavu, Dravi i Savi odnosno koja s područjem Euroregije čine prostornu cjelinu...“ Za pročišćeni tekst Statuta Euroregionalne suradnje Dunav-Drava-Sava od 2. 3. 2007. vidi: http://www.ddseuro.org/portal/images/pdf/dokumenti/Statut%20%20DDS%20-%20procisceni%20tekst%20_hr_.pdf (18. 8. 2015.).

nespornim da odnosna euroregija *pravno postoji* ne samo u odnosu na obveze poštovanja odredbi sadržanih u unutrašnjim pravnim porecima država pripadnosti njezinih regija-članica, već i u odnosu na spomenute međunarodnopravne obveze. Uostalom, tome u prilog izričito govori i čl. 15. njezina Statuta, predviđajući, donekle slično konstitutivnim aktima mnogih međuvladinih organizacija, čitav niz prava i obveza između dotične Euroregije i njezinih regija-članica.

Nadalje, čl. 10. i 11. Statuta precizno definiraju djelokrug Euroregije, uključujući prekograničnu suradnju, dok čl. 15. u kontekstu prava i obveza članica uređuje čak i poslovne aktivnosti Euroregije. Navedene odredbe ne samo da implicitno priznaju pravnu sposobnost te organizacije, već potvrđuju i njezinu sposobnost da vlastitim pravnim djelovanjem proizvodi pravne učinke kako u odnosu na svoje članice, tako i u odnosu na „treće“ uključujući tu i države. U tu svrhu čl. 5. Statuta uređuje i pitanje zastupanja Euroregije u njezinim *pravnim* odnosima s drugim subjektima, povjeravajući tu funkciju Predsjedniku ili Potpredsjednicima, čime dodatno potvrđuje njezinu djelatnu sposobnost.

Jednako tako, u čl. 1. Statuta Euroregionalna suradnja Dunav-Drava-Sava definirana je kao „organizacija“, pa time i izričito određena kao institucionalizirana forma, a ne tek *ad hoc* pojava suradnje između njezinih članica. Takva institucionalizacija posebno je vidljiva u postojanju stalnih organa te Euroregije predviđenih člancima 18-36 njezina Statuta, poput Skupštine, Predsjednika, potpredsjednikâ i Predsjedništva, Izvršnog odbora, Nadzornog odbora i Tajništva. Uz to, zanimljivo je spomenuti da Statut navedene Euroregije u čl. 4. predviđa čak i njezin znak i zastavu kao i službeni pečat čime razina formalnosti njezina sudjelovanja u pravnim odnosima, pa i onima na međunarodnoj razini, u neku ruku nalikuje onoj nekih od najrazvijenijih međuvladinih organizacija.

Također, dodatni argument u prilog pravne osobnosti ove međuregionalne organizacije mogao bi biti i konstitutivni element u teoriji svojstven jednako međuvladinim, kao i međuregionalnim organizacijama: odvojena pravna osobnost organizacije od one njezinih članica.⁷⁰ Uostalom, takva je „odvojenost“ pravne osobnosti možda i ovdje najbolje vidljiva u činjenici većinskog odlučivanja unutar organizacije čime će tako donesena odluka biti obvezujuća i za one članice koje za nju nisu dale svoj pozitivan glas.

U svakom slučaju, Euroregionalna suradnja Dunav-Drava-Sava pokazuje još jednu posebnost vezanu uz pitanja njezina članstva. Naime, njezin Statut uz status promatrača, u čl. 12. predviđa i mogućnost stjecanja članskog statusa i za neteritorijalne subjekte unutrašnjih pravnih poredaka Mađarske, Hrvatske i Bosne i Hercegovine, poput regionalnih industrijskih, trgovinskih ili gospodarskih komora odnosno srodnih udruženja gospodarskih subjekata koji „prostorno

⁷⁰ U tom smislu, pokušavajući definirati pojam međuvladinih organizacija u radu Komisije Ujedinjenih naroda za međunarodno pravo na kodifikaciji prava međunarodnih ugovora, izvjestitelj Fitzmaurice predložio je sljedeću definiciju: „...[T]he term ‘international organization’ means a collectivity of States established by treaty, with a constitution and common organs, having a personality distinct from that of its member-States, and being a subject of international law with treaty-making capacity“. Report on the Law of Treaties by Mr. G.G. Fitzmaurice; art. 3., para. b), A/CN.4/101, *YbILC*, sv. II, 1956., str. 108.

gravitiraju rijekama Dunavu, Dravi i Savi odnosno koji s područjem Euroregije čine prostornu cjelinu...“.

Konačno, kao primjer još jednoga pravno apsurdnog rješenja vrijedno je ovdje spomenuti odredbu čl. 14. Statuta koja uređuje „pravno sljedništvo“ u Euroregiji koja prema spomenutoj odredbi čl. 3. toga istog Statuta „nema svojstvo pravne osobe“, dakle pravno ne postoji!

3. HIBRIDNE ILI KVAZIMEĐUREGIONALNE ORGANIZACIJE

Govoreći ranije o Europskim grupacijama teritorijalne suradnje već smo spomenuli mogućnost predviđenu u čl. 3. Uredbe 1082/2006 koja navedenim grupacijama omogućuje da u svoje članstvo prime ne samo regije kao javnopravne subjekte država članica Europske unije, već i same te države.⁷¹ Slično tome, takva je mogućnost predviđena i odredbom čl. 3. spomenutog Protokola broj 3 uz Madridsku konvenciju vezano uz Grupacije euroregionalne suradnje.⁷² Analogno tzv. kvazinevlatinim organizacijama u čijem članstvu, uz udruge iz različitih država, sudjeluju i same države ili međuvladine organizacije, organizacije koje u svom članstvu okupljaju ravnopravno regije kao teritorijalne jedinice različitih država i same države ili pak međuvladine organizacije označit ćemo ovdje kao „kvazimeđuregionalne organizacije“. Prihvatimo li takvo određenje, moglo bi biti zanimljivo primijeniti isti kriterij u prosuđivanju i nekih od nedvojbeno prihvaćenih međuvladinih organizacija u suvremenoj međunarodnoj zajednici. Tako, primjerice, Nordijsko vijeće u svom članstvu okuplja uz pet država (Dansku, Finsku, Island, Norvešku i Švedsku) i neka nesamoupravna područja pod upravom nekih od tih država kao što su Åland, Farski Otoci i Grenland. Istom logikom, mogli bismo i neke druge organizacije shvatiti kao kvaziregionalne poput Svjetske meteorološke organizacije (WMO) ili čak Svjetske trgovinske organizacije (WTO), kao i Azijske banke za razvoj koje u svom članstvu uz NR Kinu ravnopravno uključuju i Hong Kong. Jednako tako, uz Hong Kong, u članstvu Svjetske meteorološke organizacije zajedno s državama u punopravnom članstvu sudjeluje i niz nesamoupravnih područja: britanski karipski teritoriji, Francuska Polinezija, Makao, Curaçao i Sint Maarten, te Nova Kaledonija.

Konačno, mogli bismo tako otići i korak dalje, razumijevajući i same Ujedinjene narode na isti način u razdoblju od 1945. do 1991. kada su se u njihovu punopravnom članstvu uz države nalazile i dvije federalne jedinice tadašnjeg Sovjetskog Saveza – Bjelorusija i Ukrajina.

S druge pak strane, zahvaljujući povijesnim okolnostima, slična se situacija dogodila s jednom već spomenutom euroregijom – Radnom zajednicom Alpe-Jadran u čijem su se članstvu uz druge regije-članice, uslijed raspada bivše

⁷¹ Ipak, Strazzari ovdje zanimljivo primjećuje: „...[T]he direct involvement of the State in an EGTC is more difficult to put in place: such a move might be seen as a threat to the regional self-government rights.“ Strazzari, *op. cit.*, (bilj. 18), str. 203.

⁷² Vidi: *supra*, bilj. 32.

Jugoslavije našle dvije njezine dotad federalne jedinice, sada države – Hrvatska i Slovenija.

Osnovana 1978. u Veneciji, Radna zajednica Alpe-Jadran za svoje je članice – osnivače imala regije iz tada četiriju država: Austrije, Italije, Jugoslavije i Njemačke.⁷³ Potpisivanjem Zajedničke deklaracije, međuregionalna suradnja između odnosnih pograničnih regija pretvorena je od povremene u institucionaliziranu suradnju, uobličenu u međuregionalnu organizaciju – euroregiju s vlastitim organima, pravnim, posebice institucionalnim aktima i njima jasno uređenim zadacima i djelokrugom.⁷⁴

Danas Radna zajednica Alpe-Jadran u svom članstvu okuplja šest članica – regije Burgenland, Carinthia, Styria i Vas, te dvije spomenute države: Hrvatsku i Sloveniju.⁷⁵

Sukladno preambuli njezina temeljnog akta iz 2007. („*Organisational and procedural rules of the Alps-Adriatic Working Community*”),⁷⁶ ciljevi Zajednice su doprinositi učvršćenju mirne, demokratske i pluralistične Europe, unapređivati prijateljske odnose i suradnju između naroda, te povezivati regije država članica Europske unije, kao i država pristupnica.⁷⁷

Nadalje, u kontekstu ovog poglavlja možemo spomenuti i neke od tzv. europskih riječnih komisija – specijaliziranih međunarodnih organizacija zaduženih za nadzor uređenja plovidbe i korištenja pojedinih europskih rijeka. Pogledamo li detaljnije strukturu njihova članstva, vidjet ćemo da i one, premda općenito prihvaćene kao međuvladine, zaslužuju biti smatrane svojevrsnim kvazimeđuregionalnim organizacijama. Tako, primjerice, prema Ugovoru iz Ghenta iz 2002. članice Međunarodne komisije za rijeku Scheldt (Escaut) jednako su tri države (Belgija, Francuska i Nizozemska), kao i tri belgijske regije (Valonija, Flandrija te Briselska regija).⁷⁸

Slično i Međunarodna komisija za rijeku Meuse okuplja u svom članstvu pet država (Belgiju, Francusku, Luksemburg, Nizozemsku i Njemačku) zajedno s iste

⁷³ Regije – osnivači Radne zajednice Alpe-Jadran bile su: Bavarska, Friuli-Venezia Giulia, Carinthia, Hrvatska, Gornja Austria, Salzburg, Slovenija, Styria i Veneto.

⁷⁴ Uz to, ta međuregionalna organizacija ima ne samo svoj logo i grb, nego i svoju himnu – prvih 41 sekundu prvog stavka Četvrte Mendelssohnove simfonije; vidi: „*Organisational and procedural rules of the Alps-Adriatic Working Community*” iz 2007., paragraf 5.4. Navedeni konstitutivni dokument Zajednice predviđa i njezine glavne organe: Plenarnu skupštinu, Komisiju izvršnih službenika, Nadzorni odbor, te Glavno tajništvo. Za tekst vidi: <http://alpeadria.org/english/index.php?page=595301927&f=1&i=595301927> (10. 8. 2015.).

⁷⁵ Detaljnije vidi: <http://www.alpeadria.org> (4. 8. 2015.).

⁷⁶ Za tekst vidi: *supra*, bilj. 72.

⁷⁷ Tako je Plenarna skupština 2005. usvojila rezoluciju „*A Way Forward to Europe*”, uz ostalo, s ciljem podrške pristupu Hrvatske Europskoj uniji. Za tekst Rezolucije vidi: <http://www.alpeadria.org/english/index.php?page=407896983&f=1&i=733044516&s=407896983> (4. 8. 2015.).

⁷⁸ Ugovor iz Ghenta potpisali su predstavnici navedenih članica Organizacije 3. 12. 2002. te je kao međunarodni ugovor registriran u smislu čl. 102. Povelje u Tajništvu UN-a. Za tekst vidi: *UNTS*, sv. 2351, 2009., str. 13 et seq.

gore spomenute tri belgijske regije u punopravnom članstvu.⁷⁹ Zadaće te komisije također uključuju multilateralnu koordinaciju u pogledu pitanja od zajedničkog interesa za upotrebu, sprečavanje poplava i zaštitu odnosno rijeke. U obavljanju svojih funkcija, Komisija je nadležna upućivati savjete i preporuke svojim članicama, jednako državama, kao i spomenutim „poddržavnim“ entitetima u svome članstvu.

Također, još smo jednu takvu kvazimeđuregionalnu organizaciju već susreli u širokom članstvu AER-a – Radnu zajednicu podunavskih zemalja (*Working Community of the Danube Countries – ARGE Donauländer*),⁸⁰ čime, uostalom, u neku ruku i sam AER zaslužuje biti promatran jednako kao svojevrsna kvazimeđuregionalna organizacija. Tako, u članstvu Radne zajednice podunavskih zemalja ravnopravno sudjeluju europske podunavske regije, ali i države – Moldova, Slovačka i Srbija.⁸¹ Radna zajednica je osnovana 1990. s ciljem unapređenja suradnje svojih članica u razvoju i zaštiti područja rijeke Dunav, ali i učvršćenja regionalne suradnje u Europi, prvenstveno kroz izradu stručnih studija i rada na projektima (poput INTERREG II C, ili INTERREG III B) vezano uz specifična pitanja iz njezina djelokruga čime Zajednica posredno utječe i na daljnji razvoj međunarodnopravnog uređenja te suradnje.⁸²

Konačno, govoreći o kvazimeđuregionalnim organizacijama, svakako treba spomenuti i Radnu zajednicu Pirineja (*Comunidad de Trabajo de los Pirineos – CTP*). Njezine su članice tri francuske regije (Aquitaine, Midi-Pyrénées, Languedoc-Roussillon), četiri španjolske (Katalonija, Aragon, Navarra i Baskija) – sve smještene u području Pirineja – te jedna država – Andora. Organizacijska struktura te organizacije također uvelike nalikuje onoj međuvladinih organizacija. Zajednica ima svoju Glavnu skupštinu kao plenarni organ sastavljen ravnopravno od predstavnika svih njezinih članica, Izvršni odbor sa svojim pomoćnom organima (četirima tzv. tematskim komisijama), te Glavno tajništvo kao administrativno-tehnički organ Organizacije.⁸³

Slično mnogim drugim međuregionalnim organizacijama u suvremenoj međunarodnoj zajednici, uloga Radne zajednice Pirineja u međunarodnom legislativnom procesu vidljiva je uglavnom u obliku stvaranja tzv. „*soft law*“ dokumenata namijenjenih utjecaju na politike, pa onda posredno i na međunarodni

⁷⁹ Vidi: Accord international sur la Meuse, čl. 5. Za tekst vidi : <http://www.cipm-icbm.be/files/files/FR1.pdf> (18. 8. 2015.).

⁸⁰ Vidi: *supra*, bilj. 44.

⁸¹ Među europskim podunavskim regijama u članstvu Radne zajednice podunavskih zemalja nalaze se npr. Baden-Württemberg, Gornja Austrija, Donja Austrija, Beč, Burgenland, Trnava, Bratislava, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Budimpešta, Fejér, Bács-Kiskún, Tolna, Baranja, Osječko-baranjska županija, Vukovarsko-srijemska županija, Montana, Rousse, Braila, Odesa i dr. Vidi: http://www.argedonau.at/neu/arge/mitglieder/start_f.html (21. 8. 2015.).

⁸² Među spomenutim studijama možemo navesti: „Study about the development of smaller harbours – Portino“, „Cultural Itinerary Danube“, „Study on Traffic Development“, „Cooperation between Danube Cities and Harbours – Donauhansé“, kao i projekte „Portino II“ te „Donauhansé II“. Vidi: http://www.land-oberoesterreich.gv.at/cps/rde/xbcr/ooe/ARGE_KURZINFO_E.pdf (21. 8. 2015.).

⁸³ Detaljnije o Radnoj zajednici Pirineja vidi: <http://www.ctp.org> (17. 8. 2015.).

legislativni proces (u smislu nastanka formalnih međunarodnih izvora predviđenih čl. 38. Statuta Međunarodnog suda), u krilu prvenstveno europskih regionalnih međuvladinih organizacija poput Vijeća Europe te Europske unije. U tom kontekstu, vrijedno je spomenuti barem dva takva „soft law“ dokumenta: „*Contribution de la CTP au Livre Vert sur la cohésion territoriale*”⁸⁴ te „*Contribution au Livre Vert de la Commission Européenne sur les réseaux transeuropéens de transports*”.⁸⁵

Sve aktivnosti takvih organizacija očito se bitno ne razlikuju od onih sadržanih u međunarodnim ugovorima sklopljenima između država i/ili međuvladinih organizacija, što nas vodi do zaključka da potreba za suradnjom utjelovljena u sadržaju nekog međunarodnog dokumenta u stvarnom životu međunarodne zajednice biva daleko značajnijom od formalne pravne prirode takvog dokumenta i njegovih „stranaka“.

4. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Danas, više od desetljeća otkako smo zakoračili u 21. stoljeće, netko bi se, možda i s pravom, mogao zapitati o svrhovitosti bavljenja pitanjima pravnog subjektiviteta u međunarodnom pravu, posebice imajući u vidu već pola stoljeća staru gotovo povijesnu tvrdnju Međunarodnog suda u pogledu dinamičnosti procesa stvaranja subjekata (međunarodnog) prava navedenu na početku ovoga rada,⁸⁶ ali i ostala stajališta koja svojstvo subjekta međunarodnog prava zapravo izjednačuju s onim sudionika u pravno reguliranim odnosima u međunarodnoj zajednici.⁸⁷

Naravno, tome bismo mogli dodati i druga suvremena shvaćanja koncepta međunarodnog subjektiviteta poput feminističkog pristupa međunarodnoj osobnosti,⁸⁸ ili čak neka od ekstremnijih stajališta vezanih

⁸⁴ Navedeni dokument definira istodobno i ciljeve Radne zajednice Pirineja: „*Les objectifs de la Communauté de Travail des Pyrénées sont: améliorer la qualité de vie de nos concitoyens en élargissant l'offre de transport; renforcer l'intégration transfrontalière; développer les complémentarités en matière économique pour les entreprises et les jeunes en formation; constituer une zone d'échanges au Sud de l'Europe capable de compter face aux pôles économiques du Nord; privilégier l'innovation, la recherche et la coopération inter-universitaire; et mettre en valeur nos territoires riches d'histoire et notamment notre patrimoine culturel et développer un tourisme durable.*” Za tekst vidi: http://www.ctp.org/documentacion/contribution_ctp_livre_vert_cohesion_territorial_fres.pdf (18. 12. 2015.).

⁸⁵ Aktivnosti Zajednice definirane u dokumentu „*Bilan d'activités 2009-2010 et perspectives*” uključuju između ostaloga: „...[D]éveloppement de l'aviation générale et du transport (...); coopération en matière d'industrie aérodynamique; améliorer la sécurité des communications en zone de montagne transfrontalière ; promouvoir et accompagner la mobilité transfrontalière; proposer des axes de travail commun dans le domaine de la formation professionnelle sur la base de projets existants dans chaque territoire de la CTP(...)”. Za tekst vidi: <http://www.ctp.org/documentacion.php?id=1> (18. 12. 2015.).

⁸⁶ Vidi: *supra*, uz bilj. 2.

⁸⁷ Usp. Higgins, *op. cit.*, (bilj. 6), str. 480.

⁸⁸ Vidi npr.: Charlesworth, H., Chinkin Ch., Wright, Sh., *Feminist Approaches to International Law*, *AJIL*, sv. 85, br. 4, 1991., str. 621-622.

primjerice uz tzv. fragmentaciju pravne osobnosti i Foucaultov „*anti-subject approach*” koji nagovještava i sam „kraj subjektiviteta”.⁸⁹

No, koliko god teoretičari međunarodnog prava ekstenzivno shvaćali koncept međunarodnopravnog subjektiviteta, konsenzus u međunarodnopravnoj doktrini u pogledu priznanja toga subjektiviteta u odnosu na nove sudionike međunarodnih (pa i pravno uređenih) odnosa čini se da je daleko teže i sporije ostvariv, čak i onda kada postaje očito da su takvi sudionici na temelju međunarodnopravnih normi već stekli neka subjektivna prava ili obveze – dakle međunarodnopravnu sposobnost. Takav razvoj, međutim, kao što se, uostalom, pokazalo svojedobno i u slučaju međuvladinih organizacija, u pravilu kreće od pojedinačnih, najrazvijenijih ili pak najprisutnijih primjera takve nove vrste sudionika kojima međunarodnopravna doktrina kao iznimkama priznaje svojstvo subjekta međunarodnog prava, u pravilu označavajući ih kao subjekte „*sui generis*”, sve dok je brojnost takvih pojedinačnih „iznimaka” ne suoči s nužnošću priznanja toga subjektiviteta za cijeli „*genus*”, dakle sve istovrsne (pa i takve buduće) sudionike pravnih odnosa u međunarodnoj zajednici. Ujedinjeni narodi i Savjetodavno mišljenje Međunarodnog suda u tzv. „*Reparation case*” 1949. sa svojim argumentima u obrazloženju njihove međunarodnopravne osobnosti navedenima na početku ovoga rada⁹⁰ izvrsna su ilustracija rečenoga, posebice uzimajući u obzir tek deklaratorni karakter zaključka Suda dokazan ubrzo (pa i neovisno o njemu) konsenzusom međunarodnopravne doktrine u pogledu objektivne međunarodnopravne osobnosti međuvladinih organizacija općenito.⁹¹

Analizirajući u ovome radu međuregionalne organizacije, očito je da one s međuvladinim organizacijama dijele u osnovi isti *ratio* postojanja – nužnost institucionalizacije suradnje njihovih članica radi efikasnijeg ostvarenja zajedničkih ciljeva.

Nažalost, međunarodnopravna teorija, premda u principu jasno određuje koncept međunarodnopravnog subjektiviteta općenitim, pravnoteorijskim kategorijama poput pravne sposobnosti (*capacitas iuridica*), ili djelatne sposobnosti (*capacitas agendi*), uključujući u ovu posljednju često i pravo sklapanja međunarodnih ugovora (*ius contrahendi*), pravo poslanstva (*ius legationis*), pa i svojevrсни *ius standi in iudicio* kao stranačku sposobnost pred međunarodnim sudskim ili kvazisudskim tijelima, njihova primjenjivost kao kriterija dokazivanja takva subjektiviteta za nove sudionike međunarodnopravnih odnosa u pravilu nije nimalo laka, uvelike zbog tada nedosljednog, pa katkada i pravno apsurdnog njihova razumijevanja.

Ponajprije, čak ako i pođemo od toga da ni međunarodnopravnoj doktrini nije neprihvatljiva mogućnost postojanja međunarodnopravnog subjekta s tek pravnom sposobnošću kao nužnim minimumom pravne osobnosti u svakom pravnom poretku (jer, uostalom, i u unutrašnjim pravnim porecima država postoje pravni subjekti

⁸⁹ Detaljnije vidi: Nijman, *op. cit.* (bilj. 4), str. 365-378.

⁹⁰ Vidi: *supra*, bilj. 1.

⁹¹ Vidi: *supra*, uz bilj. 3.

poput npr. djece ili mentalno bolesnih osoba koje nemaju djelatnu sposobnost), međunarodnopravna doktrina nije nikada definirala kvantitetu prava i/ili obveza dostatnih za njezino stjecanje, pa bi bilo za zaključiti da bi stoga teoretski makar i jedno subjektivno pravo ili obveza uređeni nekim međunarodnopravnim izvorom za to bili dostatni. S druge pak strane, ako takvim „nositeljem subjektivnoga prava ili obveze“ u unutrašnjim pravnim porecima, počevši još od rimskoga prava, baš kao i u općoj teoriji prava može biti i „treća strana“, ne vidimo razloga zašto bi u međunarodnom pravu bilo drugačije. Uostalom, vidjeli smo, i same ranije spomenute Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora poznaju takvu mogućnost.⁹² Prihvatimo li takvu argumentaciju, međuregionalne organizacije poput Europskih grupacija teritorijalne suradnje (EGTCs), na temelju spomenute europske Uredbe 1082/2006 kao derivacije međunarodne ugovorne obveze država članica Europske unije proizašle iz čl. 288. Lisabonskoga ugovora o funkcioniranju Europske unije, jednako kao i Grupacije euroregionalne suradnje (ECGs) neposredno na temelju jednog međunarodnog ugovora – Protokola broj 3 uz tzv. Madridsku konvenciju, mogle bi biti primjerom takvog stjecanja međunarodnopravne sposobnosti, odnosno subjektiviteta.⁹³ No, osim pravne, neke su međuregionalne organizacije ostvarile i ponešto od djelatne sposobnosti, što svojim često tek neformalnim utjecajem na stvaranje međunarodnog prava, najčešće kroz različite oblike „*soft-law*“ instrumenata poput Stajališta, Prijedloga i dr.,⁹⁴ ali ponekad i sklapanjem međunarodnih sporazuma s državama ili međuvladinim organizacijama koji izravno uređuju prava i obveze za obje strane.⁹⁵

Iako međunarodnopravna doktrina takvim sporazumima oklijeva priznati značaj međunarodnih ugovora, ne može poreći činjenicu da predmet njihova uređenja ulazi u područje *iure imperii* djelovanja te se u tom smislu i ne razlikuje bitno od sadržajem sličnih međunarodnih ugovora između država i/ili međuvladinih organizacija.

Imamo li u vidu činjenicu da spomenute obje Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora u zajedničkom čl. 3. jasno priznaju pravnu snagu i onih sporazuma sklopljenih između država ili međuvladinih organizacija s „drugim subjektima međunarodnog prava“, ostavljajući njihovo uređenje i dalje običajnopравnim pravilima prava međunarodnih ugovora, moglo bi se naizgled lako zaključiti da takvi sporazumi sklopljeni i od strane međuregionalnih organizacija predstavljaju dokaz njihova *iuris contrahendi* u međunarodnom pravu. No, tu nas ponovno nedosljednost međunarodnopravne doktrine dovodi do nejasne, pravno nelogične situacije uvjetujući s jedne strane značaj međunarodnog ugovora svojstvom međunarodnopravnog subjekta njegovih stranaka, dok

⁹² Vidi: *supra*, uz bilj. 22.

⁹³ Vidi: *supra*, poglavlje 2.1. Štoviše, Strazzari ovdje ide i dalje, ukazujući na rastući trend javnopravnog uređenja pogranične suradnje i to kroz međunarodne supranacionalne dokumente, imajući prvenstveno u vidu spomenutu Uredbu 1082/2006. Vidi: Strazzari, *op. cit.* (bilj. 18), str. 156.

⁹⁴ Vidi: *supra*, uz bilj. 40, 41, 45, 47, 48, 82 te 83.

⁹⁵ Vidi: *supra*, uz bilj. 42, 49 i 50.

istodobno sposobnost sklapanja međunarodnih ugovora često traži kao dokaz stjecanja njihova međunarodnopravnog subjektiviteta.

Izlaz iz takvog „začaranog kruga“ ovdje, kao uostalom i uvijek kada se normativni okviri nađu „pretijesnima“ razvojnoj logici i potrebama života (međunarodne) zajednice, bit će jedino moguć u prilagodbi „normativnog“ „faktičnom“, jer (međunarodno) pravo, baš kao nijedan normativni sustav ili njegov pojedini koncept (pa ni onaj pravnog subjektiviteta) nije, niti može biti sam sebi svrha. Međunarodno pravo stvaraju i mijenjaju sudionici međunarodne zajednice kao sredstvo uređenja svojih odnosa u njoj. Stoga, premda bi netko, možda i s pravom mogao smatrati u ovome radu izloženu argumentaciju u prilog stjecanja međunarodnopravne osobnosti međuregionalnih organizacija pretjeranom ili barem preuranjenom, takva je argumentacija zapravo bila samo jednim dijelom njegov cilj. Ovaj rad, naime, svoju će svrhovitost ostvariti tek ukazujući na vječnu dinamičnost metajuridičkih procesa unutar međunarodne zajednice koji stvaraju međunarodno pravo, te u kojima svakodobno nastaju i njegovi subjekti u svojoj raznolikosti.

“INTERREGIONAL ORGANIZATIONS – CONTEMPORARY PARTICIPANTS IN INTERNATIONAL LEGAL RELATIONS OR NEW SUBJECTS OF INTERNATIONAL LAW: IS THERE A DIFFERENCE?”

Interregional organizations (IROs) gathering in their membership various sub-State entities of different States have appeared in the recent decades as a new form of institutionalized international cooperation but on the sub-State level. The entities like European Groupings of Territorial Cooperation (EGTCs) and Euroregional Co-operation Groupings (ECGs), Association of European Border Regions (AEBR), Assembly of European Regions (AER), or Euroregions that can be found under different names such as “euregios”, “euregions”, “crossborder” or “transfrontier associations”, “communautés d’intérêts”, “working communities” etc., equally as so-called hybrid or quasi-IROs (QUAIROs), have undoubtedly achieved some of the elements of international legal personality. Some of them conclude treaties with States and IGOs, the others send and receive representatives in their relations with States and IGOs. Starting from the understanding of international personality as primarily a participation of an entity in international legal relations, the presentation analyzes the place and role of these IGO-like entities in contemporary international community having in mind that the subjects of international law appear, exist and die following the meta-juridical logic of functionality in international relations rather than due to a doctrinal “recognition”.

Key words: *interregional organizations, European Groupings of Territorial Cooperation, Euroregional Co-operation Groupings, subjects of international law*